

Buitenste**binnen**

Halfjaarlijkse uitgave van Naktuinbouw

Nummer 21, december 2023

Nieuwe Europese verordeningen

Gelijk speelveld is voor Nederland
belangrijk

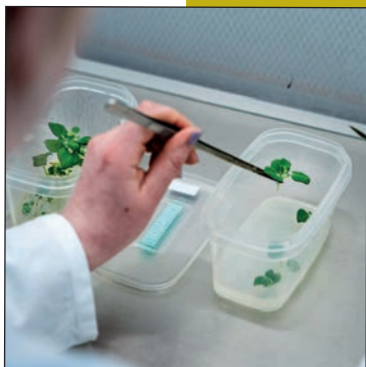
Hét kennis- en expertise- centrum

Hoe blijft Naktuinbouw bij in een
wereld van digitalisering, hogere
landeneisen en meer bedreigingen
van organismen?

Seed Laws Toolbox

Voldoende kwalitatief hoogwaardige
voeding in ontwikkelingslanden

nak tuinbouw

13

Nieuwe genetische technieken

Versnelling in het veredelingsproces met nieuwe genetische technieken is mogelijk.

16

Toepassingen van Artificial Intelligence (AI)

Van het intelligent meten van plantstress tot het vroegtijdig ontdekken van schadelijke insecten met camera's en drones.

19

Opwaardering Elite-erkenning fruitgewassen

“Elite-erkenning helpt om te komen tot een hogere kwaliteit plantmateriaal.”

Verder in dit nummer:

- 6 *Op weg naar hét kennis- en expertisecentrum voor teeltmateriaal*
- 9 *Bestuurs- en directiewisselingen bij Naktuinbouw*
- 10 *Nieuwe Europese verordeningen voor teeltmateriaal*
- 21 *SeedNL lanceert de ‘Seed Laws Toolbox’*
- 23 *Kwekersrechttrainingen volledig online*
- 24 *Zoete bataten, een groeiend product van Nederlandse bodem*

Redactie: Naktuinbouw
team Communicatie
Postbus 40
2370 AA Roelofarendsveen
Tel. (071) 332 61 63
communicatie@naktuinbouw.nl
www.naktuinbouw.nl
Druk: Quantes
Ontwerp: Arno Geels, Den Haag

Twitter mee: #buitenstebinnen

Voorwoord

Veranderingen in het speelveld

“We brengen onze
Nederlandse ervaringen
en expertise naar
Brussel om de
voorstellen te
verbeteren en praktisch
toepasbaar te maken.”

John van Ruiten
Directeur Naktuinbouw

Er is veel dynamiek in de wereld van teeltmateriaal en ook in die van Naktuinbouw. Zo kwam de Europese Commissie halverwege het jaar met belangrijke voorstellen voor aanpassing van de regelgeving. De voorstellen gaan flinke invloed hebben op de eisen voor het in de handel brengen van materiaal. Het gaat én om nieuwe verdelingstechnieken én om de regels over identiteit en kwaliteit van zaden en plantmateriaal.

Hoewel het nog wel enkele jaren duurt voordat de regels in de praktijk toepasbaar zijn (waarschijnlijk rond 2027) is het nu voor bedrijven en organisaties van groot belang er mee aan de slag te gaan. Dat geldt ook voor Naktuinbouw. Wij starten al een speciale werkgroep die de ontwikkelingen nauwlettend volgt en er ook al op inspeelt. Dat doen we door onze Nederlandse ervaringen en expertise naar Brussel te brengen om de voorstellen te verbeteren en praktisch toepasbaar te maken. Hoewel de hoofdlijnen politiek worden bepaald, kan de manier waarop de eisen in de praktijk moeten worden

uitgevoerd nog veranderen. We hopen dat de Europese Commissie openstaat voor de ervaringen van landen zoals Nederland en Frankrijk op het gebied van zaden en plantmateriaal. Daarnaast anticiperen we al op de verwachte voorschriften nog voordat de nieuwe wetgeving van kracht wordt. Bij de productie van gecertificeerd materiaal en het kweken van nieuwe rassen is het nodig vaak vele jaren vooruit te plannen. Vroeg starten met toetsen op (nieuwe) ziekten, vroeg raskenmerken vaststellen. Gelukkig is daar in onze sector veel ervaring mee. En Naktuinbouw kan ook haar kennis hierover delen.

Bij Naktuinbouw zijn er ook veranderingen gaande. Begin 2024 starten een nieuwe bestuursvoorzitter en drie nieuwe bestuursleden. Binnen de organisatie komen nieuwe MT-leden de organisatie versterken, onder andere op het gebied van digitalisering. Ook gaat mijn opvolger directeur Strategie & Ontwikkeling in februari aan de slag.

Daarmee is dit mijn laatste voorwoord voor Buitenstebinnen. Ik wens iedereen de komende jaren veel succes. En voor alle betrokkenen bij Naktuinbouw toewijding bij onze taak als vooruitstrevende kwaliteitsdienst. In mijn ogen is er niks mooier dan samenwerken met de sector en de overheid om goede randvoorwaarden te creëren voor ons bedrijfsleven. Zodat bedrijven hoogwaardige rassen en teeltmateriaal wereldwijd te kunnen verhandelen!

Keurmeesters

Elk jaar nemen onze keurmeesters zo'n 38.000 monsters om teeltmateriaal te toetsen op ziekten en plagen. Dit kunnen verplichte monsternames zijn, waardoor bedrijven bijvoorbeeld kunnen exporteren naar 'derdelanden'. Op de foto neemt keurmeester Sebastiaan van Doorn een monster. Dit omdat hij zelf twijfelt over de kwaliteit van het gewas. De keurmeester stuurt zijn monsters naar het Naktuinbouw-laboratorium. Het laboratorium doet jaarlijks zo'n 300.000 toetsingen op meer dan 3.000 verschillende pathogeen/gewas/matrix-combinaties. De monsters komen van inspecties of direct van bedrijven. Een deel hiervan neemt het NVWA-laboratorium in onderzoek. Hier hebben wij goede contacten mee. De tuinbouwsector krijgt regelmatig te maken met nieuwe plantenziekten. Naast inspectie-monsters ontvangen wij daarom ook monsters van keurmeesters voor toetsing op diagnostiek.

Naktuinbouw op weg naar hét kennis- en expertisecentrum voor plantmateriaal

Nieuwe technologieën en innovaties volgen elkaar in rap tempo op. Alles moet sneller, efficiënter, beter, productiever en duurzamer. Hoe blijven we bij in een wereld van digitalisering, kunstmatige intelligentie, hogere landeneisen en meer bedreigingen van organismen? Naktuinbouw blijft in beweging en stelde in haar ambitie vast om in 2030 hét kennis- en expertisecentrum voor plantmateriaal te zijn.

Betrokkenheid bedrijfsleven

De voorlopers van Naktuinbouw ontstonden in de jaren dertig van de vorige eeuw. Het waren organisaties van en voor het bedrijfsleven. Ook na inwerkingtreding van de Zaai- en plantgoedwet bleef Naktuinbouw een organisatie met grote betrokkenheid van het bedrijfsleven. Bestuurlijk, maar ook operationeel. Die betrokkenheid en de samenwerking met bedrijven en overheid blijft naar verwachting groeien. Denk alleen maar aan de ontwikkeling van bedrijfs-erkenningen en het belang van data- en kennisuitwisseling.

Naktuinbouw Next Level

In het meerjarenplan Next Level legt Naktuinbouw de focus op vier belangrijke thema's: klantgerichtheid, slimmer werken, ontwikkeling menselijk kapitaal en technologische ontwikkelingen. Hiermee willen we doorlopend verbeteren en vernieuwen en onze klanten nog beter helpen. Dit door onze diensten telkens goed aan te laten aansluiten op de ontwikkelingen in het vak en op de klantwensen. Intern leggen we in de komende jaren meer verantwoordelijkheid bij onze medewerkers. En werken we met multidisciplinaire teams. Nieuwe (technologische) ontwikkelingen willen we omarmen en in ons werk gebruiken. Daar bovenop wil Naktuinbouw groeien tot internationaal erkend kennis- en expertisecentrum voor teeltmateriaal. Dit specifiek op de

u.l.n.r.: Jacq de Koning (Gezondheid, Testen & Analyses), Raoul Haegens (Identiteit & Rassen onderzoek), Peter van Nieuwkoop (Keuringen & Kwaliteitssystemen)

kennisdomeinen: Identiteit & Rassenonderzoek; Keuringen & Kwaliteitssystemen; Gezondheid, Testen & Analyses.

Kennis bundelen

Dit is een grote ambitie, maar hoe gaat Naktuinbouw dit waarmaken? We vragen het aan de domeinhoofden, die hier per 2024 verantwoordelijk voor zijn. Peter van Nieuwkoop: "De eerste stap naar het toonaangevende kennis- en expertisecentrum is het meer samenvoegen van kennis in verschillende kennisdomeinen. Ik krijg de verantwoordelijkheid over het domein Keuringen & Kwaliteitssystemen. De drie domeinen kun je niet los van elkaar zien. Ze liggen heel dicht bij elkaar en zijn nauw verbonden. De domein-

hoofden richten zich op beleid, strategie en relatiebeheer. Daarbij vinden we het heel belangrijk om aansluiting te hebben bij de sectoren. Luisteren wat daar speelt. Wat de bedrijven daarvan gaan merken is dat we nadrukkelijker op actuele thema's gaan verkennen. Wat zijn de ontwikkelingen in het vak en wat kunnen wij daaraan bijdragen?"

Markttoegang

De thema's rond de drie kennisdomeinen komen vanuit de missie van Naktuinbouw, zoals het zorgen voor markttoegang. Het gaat vanuit Kwaliteitssystemen vooral om normen. Hoe gaan we deze in de praktijk hanteren? Voor markttoegang zijn systemen nodig. Denk aan de 'reguliere'

keuringssystemen maar ook aan certificeringsprogramma's en andere bedrijfs-erkenningssystemen. Van Nieuwkoop: "Een andere vraag is hoe we de Naktuinbouw-gegevens in informatiestromen tussen ketenpartijen gaan digitaliseren. Ook daar gaan we ons nadrukkelijker mee bezighouden. Bij het inrichten van de programma's en systemen kijken we naar de benodigde kwalificaties van bedrijven en onszelf. Wat eist de regelgeving, wat eisen wij? Denk aan de noodzaak tot afname in gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Maar ook ontwikkelingen van nieuwe wetgeving rond duurzaamheid. Wat betekent dit voor onze keuringssystemen en de gestelde eisen/normen? Een goed voorbeeld is het samen ontwikkelen van een hygiëneprotocol voor groenteplantenkwekers (zie pagina 23). Als de deelnemende bedrijven dit goed regelen, kunnen we de keuringsintensiteit verlagen. Onderling vertrouwen van deelnemers, van de handel en van de autoriteiten staat bij dergelijke nieuwe werkwijzen voorop. Het bedrijfsleven is er in elk geval aan toe."

Wat komt er op ons af?

Jacq de Koning wordt domein- hoofd Gezondheid, Testen & Analyses. Bij het domein Gezondheid gaat het over welke bedreigingen van ziektes en plagen op ons afkomen. Nederland staat bekend om het wereldwijd leveren van hoogwaardig en gezond plantmateriaal. De Koning: "Dat willen we zo houden en dus moeten we goed weten welke ziekten en plagen een bedreiging vormen, nu, maar ook de komende jaren. Denk aan het uitzetten van voelsprietten in verschillende delen van de wereld. Maar ook aan het direct al gezamenlijk opstellen van toetsprotocollen. Dat voorkomt dat landen eigen protocollen opstellen die we achteraf moeten afstemmen. Dit kan efficiënter en dus sneller."

Weerbare sector

"Bij Gezondheid gaat het niet alleen om bedreigingen, maar het gaat ook om een gezonde sector", zegt De Koning. "Een weerbare sector door goede samenwerking, resistente planten en biodiversiteit. Een systeem dat tegen veranderingen kan of het nou klimaat, een ziekte of iets anders is." "Die samenwerkingen vinden we ook binnen het domein Identiteit heel belangrijk", vult Raoul Haegens, domein- hoofd Identiteit & Rassenonderzoek, aan. "De ontwikkelingen in gebruik van moleculaire technieken in bijvoorbeeld Aziatische landen gaan snel. Door samen te werken kunnen we richting geven aan het onderzoek."

>>>

Internationaal

Raoul Haegens gaat verder: “We werken in ons DUS-onderzoek vanuit CPVO-protocollen. Als we bijvoorbeeld het aantal voorgeschreven groeicycli willen terugbrengen van twee naar één jaar, dan is overeenstemming in de internationale gemeenschap nodig. Of denk aan het gebruik van merkers voor bijvoorbeeld aardappel. We zien dat zitten en gaan daarvoor intensiever discussies voeren met de andere onderzoekstations.”

Van Nieuwkoop vervolgt: “Veel meer dan nu komt de focus ook op hoe men de normen internationaal handhaaft. Zijn we daar voorloper in of zijn er onderdelen waarop we als Naktuinbouw of als Nederland naar een hoger niveau moeten? We zijn proactief en kijken vooruit. Daarom staan we internationaal zo goed op de kaart. Kortom: we bereiden ons voor op nieuwe regelgeving, nieuwe ziekten en plagen en veranderingen in het kwekersrecht.”

Kennis delen

De technologische kennis van Naktuinbouw is de basis. De Koning geeft aan: “Afhankelijk van wat de sector van ons vraagt, gaan we er wat mee doen. Altijd dus in afstemming. Daarvoor delen we onze kennis. We willen de hele sector goed van informatie voorzien maar ook de bedrijven specifiek. Want elk bedrijf is uniek. Kennis bij Naktuinbouw is niets nieuws, die bou-

wen we al jarenlang op. En die kennis delen we met onze achterban via trainingen en workshops, of bijvoorbeeld de unieke zeer gewaardeerde isolaten-collectie die we hebben. “Ook binnen het domein van Identiteit is kennisdelen niet nieuw”, vertelt Haegens. We dragen bij aan veel internationale projecten, PVP-Toolbox en de internationale kwekersrechtstraining (p.23). We trainen veel mensen in het buitenland over kwekersrechtssystemen. En dragen zo bij om in die landen de toegang tot hoogwaardig kweekmateriaal te bevorderen.”

Onafhankelijkheid

Data en informatie worden steeds belangrijker. Eén van de belangrijke punten de komende jaren is dan ook digitaliseren. Bedrijven gaan daar wat van merken. De ambitie is dat Naktuinbouw de bedrijven ondersteunt om meer zelf te doen. Daarmee krijgen ze beter grip op het proces en zijn dan minder afhankelijk.

“Een kracht van Naktuinbouw is dat we goede contacten met onze achterban hebben. Het is echter niet zo dat wij daarmee de vertegenwoordiger van de sector zijn. Essentieel voor de sector blijft dat Naktuinbouw met de verdieping van de kennisdomeinen haar onafhankelijkheid behoudt”, vertelt Haegens. Van Nieuwkoop: “Met de investering in kennisdomeinen willen we nog beter en sneller aanhaken bij ontwikkelingen in de sector.” ●

Wisseling in bestuur en directie van Naktuinbouw

Bestuur

Na een zittingsperiode van meer dan 10 jaar, verlaten drie leden het Naktuinbouw-bestuur.

Bloemisterij

Vanuit de bloemisterijsector nemen vice-voorzitter **Wim Nijssen** en bestuurslid **Ruud Veenenbos** afscheid. Nijssen werkte als directeur bij Takii Europe. Veenenbos werkte bij Beekenkamp Plants. Ook was hij lid van de auditcommissie van het bestuur en hield vanuit die rol toezicht op financiële aangelegenheden. Op advies van de sectorraad bloemisterij benoemde het bestuur **Leo Hoogendoorn** en **Petra van der Goes**. Hoogendoorn is directeur bij Florensis en actief in veredeling en vermeerdering van plantmateriaal snijbloemen, pot- en perkplanten. Van der Goes verdiende haar sporen in diverse bedrijven met management van plantgezondheidsprogramma's.

Groentegewassen

Ook de bestuurszettel van **Niels Louwaars**, (directeur Plantum) kwam vanuit groentegewassen vacant. **Rob Neijenhof** vervult deze positie. Neijenhof is jurist en adjunct-directeur van Plantum. Met de benoeming van deze leden is het bestuur compleet. De overige drie bestuursleden: **Hein Bemelmans** (groentegewassen), **Aad Vollebregt** en **Mark-Jan Terwindt** (boomkwekerijgewassen) werden vorig jaar benoemd.

Bestuursvoorzitter

Per 1 september jongstleden stelde Agnes van Ardenne om persoonlijke redenen na ruim zes jaar voorzitterschap haar zetel beschikbaar. Er is nog geen duidelijkheid over haar opvolging. ●

Jan Meiling volgt John van Ruiten op

Het bestuur benoemde een nieuwe directeur. Jan Meiling vormt vanaf 1 februari samen met Stef Schuijt de directie van Naktuinbouw.

Jan Meiling

Jan Meiling studeerde Biologie in Utrecht met als specialisaties Moleculaire Biologie, Toxicologie en Wetenschapsfilosofie. Hij werkte bij Eurofins, TNO, DSM, de WUR en StartLife. De rode draad in zijn loopbaan is accountmanagement, business development, innovatie en technologie (overdracht) in Agrofood en Biotech. In de laatste tien jaar was hij als directeur van StartLife (een spin-off van de WUR) verantwoordelijk voor circa 350 hightech agrofood- en tuinbouwtechnische bedrijven. Met vaak een thematische focus op biotechnologie, agrotechnologie, tuinbouwwetenschap en circulaire technologie.

Meiling combineert brede technische kennis en analytische kwaliteiten met vaardigheden op people management, doelgerichtheid en communicatie. Het bestuur verwacht met Meiling de nieuwe uitdagingen waar Naktuinbouw de komende jaren voor staat proactief op te gaan pakken.

Jan Meiling heeft heel veel zin in zijn nieuwe job: “Ik kende Naktuinbouw van een afstandje en ben gefascineerd door het innovatieve vermogen van de tuinbouwsector. Vooral de dynamiek en het sterk internationale karakter spreken mij aan.” Naktuinbouw gaat voor wereldwijde markttoegang voor eersteklas kwaliteitsproducten. Waaraan steeds meer en diepgaandere eisen worden gesteld. Meijling hoopt hier net als zijn voorganger een bijdrage aan te kunnen leveren.

John van Ruiten

John van Ruiten treedt terug als directeur. Hij ondersteunt nog wel de directie en zorgt voor het inwerken, de dossieroverdracht en introduceren van Jan Meiling bij stakeholders. Stef Schuijt is binnen de tweehoofdige directie verantwoordelijk voor Personeel & Bedrijfsvoering (interne zaken), Jan Meiling voor Strategie & Ontwikkeling (externe zaken). De directie vormt samen met drie domeinhoofden (zie pag. 6)

en met het afdelingshoofd Control, Financiën en Facilitair, en het afdelingshoofd Digitalisering & Informatisering het management van Naktuinbouw.

Lange loopbaan in de tuinbouw

Roelofarendsveense tuinderszoon John van Ruiten sluit in 2024 op 67-jarige leeftijd een lange loopbaan in de wereld van de tuinbouwkeuringen af. Na zijn studie Plantenveredeling in Wageningen startte hij in 1985 bij NAKS (keuringsdienst voor siergewassen) als technisch directeur voor keuringen en het laboratorium. In 2000 ontstond Naktuinbouw na een fusie tussen NAKB (boomkwekerijgewassen) en NAKG (groentegewassen). Gedurende 12,5 jaar vormde John van Ruiten met Nico Koomen de directie. Na pensionering van Koomen lag de directievoering bij Van Ruiten. Tot in 2021 vanwege de sterke groei van de werkzaamheden het bestuur weer voor een tweehoofdige directie koos.

Van Ruiten: “Ik verlaat Naktuinbouw met een goed gevoel en ben trots op wat de organisatie voor de Nederlandse tuinbouw betekent, én op de vele initiatieven om nieuwe systemen en diensten te ontwikkelen. En ook alle fyto-sanitaire werkzaamheden en het kwekersrechtonderzoek dat we zijn gaan uitvoeren.” ●

‘Gelijk speelveld is voor Nederland belangrijk’

Gemengde gevoelens over nieuwe Europese verordeningen voor teeltmateriaal

De Europese Unie heeft twee nieuwe verordeningen voorgesteld die specifiek gaan over alle teeltmateriaal behalve dat van siergewassen. Hierdoor moet de verschillen in regels tussen landen en tussen gewassen verdwijnen. Ook brengt de EU de regels in lijn met de Green Deal, de plannen om Europa duurzamer te maken.

Het gaat om de verordeningen Regulation for Plant Reproductive Material (PRM) en Regulation for Forest Reproductive Material (FRM). “Er zijn nu minstens tien verschillende richtlijnen voor land- en tuinbouwgewassen. Alle landen passen die net iets anders toe. De EU wil naar meer gelijkheid. Een verordening is dwingend; landen kunnen die niet verschillend invullen”, legt directeur Naktuinbouw John van Ruiten uit. Het gaat om teeltmateriaal (zaden, stekken en jonge planten) van landbouwgewassen, groenten en fruit. Voor de sierteelt geldt de verordening niet en blijft de huidige Europese handelsrichtlijn leidend. Ook voor bosbouw komt er een nieuwe verordening. Maar daar verandert niet zoveel vergeleken met de huidige Europese handelsrichtlijn. Er is wel een discussie over zaden van de soorten die bedoeld zijn voor niet-bosbouwkundige doelen.

Voorstellen

Het zijn nog voorstellen, maar bij de overheden van de lidstaten lijkt er steun te zijn voor een verandering. “Iedereen is het erover eens dat goede Europese regelgeving de kwaliteit van teeltmateriaal verbetert. En ook dat het goed is de regels bij de tijd te brengen. Er is nog wel discussie over een aantal belangrijke onderdelen”, vertelt Van Ruiten. Er gaat namelijk best wel wat veranderen voor het bedrijfsleven. “In de oude richtlijnen zitten nu nog gezondheidsaspecten. Die vind je niet meer terug in de nieuwe verordening. Ze zitten nu in de Plantgezondheidsverordening. Dat geeft wel meer duidelijkheid en gelijkheid”, zegt hij. Het punt dat het meest discussie oproept, is het plan van de Europese Commissie om eisen over verbetering van duurzaamheidseigenschappen aan nieuwe rassen te stellen.

De akkerbouw is daar al een beetje aan gewend; voor groenten en fruit is het toetsen van rassen voor cultuur- en gebruikswaarde nieuw. De EU heeft dit toegevoegd om invulling te geven aan de Green Deal. Dat is een Europese overeenkomst om lidstaten met elkaar te laten samenwerken aan een grotere duurzaamheid en een economie die niet voor meer klimaatverslechtering zorgt.

John van Ruiten: “Nieuwe rassen kunnen zeker bijdragen aan meer duurzaamheid. Daar is iedereen het wel mee eens. Maar de vraag is of je het af moet dwingen via regelgeving of de markt moet laten werken.”

Duurzaamheidseisen

De Europese Commissie kiest dus vooralsnog voor de eerste mogelijkheid: duurzaamheidseisen

stellen aan nieuwe rassen. “De grote vraag is nog hoe je dat moet onderzoeken. Moeten bedrijven zelf voor elk nieuw ras een dossier aanleveren? Of een onafhankelijke organisatie? En moet je dat doen via onafhankelijk cultuur- en gebruikswaardeonderzoek, zoals nu al in de landbouw gebeurt?”, somt beleidsmedewerker Marco Hoffman op. Elke aanvullende voorwaarde zal wel extra geld en tijd kosten. Dat kan remmend werken op de introductie van nieuwe rassen, vooral bij kleine gewassen.

Nieuw in de verordening zijn ook de mogelijkheden voor bedrijven om zelf te mogen certificeren (onder toezicht van de keuringsdiensten), en de aparte regelgeving voor verschillende afzetkanalen. Bij dat laatste valt te denken aan teeltmateriaal voor de biologische sector en amateurtelers. Maar ook aan materiaal dat bewaard wordt om de biodiversiteit in stand te houden.

Zorgen over eisen

Voor Plantum is de huidige situatie goed werkbaar en zou het niet nodig zijn om alles op de kop te zetten, geven directeur Niels Louwaars en beleidsspecialist Daniël Ende aan. “Maar we begrijpen de politieke ontwikkelingen. De EU wil invulling geven aan de Green Deal en daarbij hoort de wens om biodiversiteit en duurzaamheid concreter vorm te geven. Minder maar duidelijkere regels zijn op zich een voordeel. Maar je moet er dan wel voor zorgen dat specifieke regelingen, bijvoorbeeld voor groenten en fruit, niet tussen wal en schip vallen”, zegt Louwaars. De zorgen over het huidige voorstel liggen op het terrein van de duurzaamheidseisen. “De veredelaars zijn al lang bezig met een gang naar grotere duurzaamheid door resistenties en energiezuinigheid. Het vormt geen extra stimulans als de EU regels gaat

Niels Louwaars:

“Minder maar duidelijkere regels zijn een voordeel. Je moet wel zorgen dat specifieke regelingen, bijvoorbeeld voor groenten en fruit, niet tussen wal en schip vallen.”

in alle landen leven, niet alleen in Nederland”, zegt Louwaars.

Gelijk speelveld

Handelsbond Royal Anthos heeft oog voor de zorgen van veredelaars en vermeerderaars, maar ziet één groot voordeel aan de verordeningen. “We krijgen een gelijk speelveld, iets dat we als Nederlandse handel erg belangrijk vinden. Omdat het gaat om een verordening worden in heel Europa de regels hetzelfde. Er is minder ruimte voor verschillende invullingen”, vertelt directeur Mark-Jan Terwindt. “Ook worden bij gelijke regels de verrassingen bij teeltmateriaal kleiner. Het is heel plezierig als teeltmateriaal uit het ene gebied hetzelfde is als uit een ander gebied. Dat zal zeker kostenbesparing geven. En als je op het gebied van duurzaamheid allemaal over hetzelfde hekje moet springen, is Nederland in het voordeel. Koplopers vinden wel de weg om zich te onderscheiden”, denkt hij. Het vraagt wel nog veel uitleg aan de bedrijven. Dat is een rol voor Naktuinbouw, LNV en de belangenorganisaties. “Europese regelgeving is best ontoegankelijk. Wil je goed kunnen inspelen op de nieuwe situatie, dan is er voorlichting nodig over waar de bedrijven op moeten letten”, denkt hij. Anthos ziet wel graag op één punt verduidelijking. Boomkwekerijmateriaal valt deels onder de bosbouwverordening (FRM), bijvoorbeeld bij laanbomen en voor een groot deel onder sierteelt. Die laatste sector heeft een uitzondering in de nieuwe verordeningen. “Maar de scheiding bosbouw/sierteelt is niet strikt en duidelijk. Dit moet men oplossen. Anders heb je nog geen gelijk speelveld en kun je verschillende handelsstromen krijgen, zelfs op één bedrijf. Voor de vergroening van de steden moet de bosbouwproductie omhoog. Je moet dat goed regelen, anders werkt onduidelijkheid in regelgeving remmend”, zegt Terwindt. ●

Mark-Jan Terwindt:
“We krijgen een gelijk speelveld, iets dat we als Nederlandse handel erg belangrijk vinden.”

“We krijgen er mogelijkheden bij”

Voorstel nieuwe genetische technieken kan veredeling versnellen

De Europese Commissie stelt voor om bepaalde nieuwe genetische technieken eenvoudiger toe te laten. Het kwekersbedrijfsleven ziet dit als een doorbraak. Het kan een versnelling in het veredelingsproces opleveren.

Het Europese voorstel voor ‘nieuwe genomische technieken’ (ofwel ‘New Breeding Techniques’, NBT) is best ingewikkeld. Het onderscheidt verschillende categorieën. Rassen die men nu ook met conventionele en toegelaten technieken ontwikkelt, vallen in categorie NBT 1. Voor veredelaars is dit de meest werkbaarste categorie. Onder categorie NBT 2 vallen rassen waarvan de kans klein is dat veredelaars ze met de nieuwe toegestane technieken ontwikkelen. Deze planten blijven onder de bestaande wetgeving voor genetische modificatie vallen en hiervoor blijft de huidige strenge GMO-wetgeving bestaan. “Dit lijkt erg op de Engelse aanpak. Na de Brexit stelden zij de Precision Breeding Act op (die inmiddels door de Britse Tweede Kamer is goedgekeurd, red.). Europa is best laat hiermee. De hele wereld past de nieuwe technieken al toe, behalve Europa. Hier gaan we nog uit van de wetgeving op de situatie van vóór 2000”, vertelt Robert Graveland, directeur R&D van aardappelveredelaar HZPC. De bekendste van de nieuwe technieken heet Crispr-Cas, maar er zijn nu meer technieken (zie kader pag. 14). Ze doen allemaal wat in het Engels ‘gene editing’ heet. Dat betekent: heel gericht op een bepaalde plek een gen uitschakelen, regelen of inbrengen. Dit gaat veel preciezer dan met de oudere genetische technieken. En het is net zo veilig als standaard veredeling.

Meer mogelijkheden

Aardappel is een ingewikkeld gewas om te veredelen, omdat het vier genensets heeft. Aardappel is tetraploïd. Daarnaast is het aantal genen erg groot; zo’n 50.000. Graveland ziet

Robert Graveland:
“Het wordt mogelijk genen harder of zachter te zetten en soorteigen genen toe te voegen.”

met de nieuwe technieken duidelijke voordelen: “Je kunt er een paar basenparen van het DNA uithalen. Dan leg je een gen stil. Of je kunt een heel klein stukje toevoegen waardoor een ‘slapend’ resistentiegen wakker wordt. Ook wordt het mogelijk genen harder of zachter te zetten en soorteigen genen toe te voegen.” De EU stelde vijf criteria aan categorie NBT 1: Een toevoeging mag niet groter zijn dan twintig basenparen. Maar als

Crispr-Cas9

De bekendste nieuwe genetische techniek heet Crispr-Cas9. Dat is een complex enzym dat bestaat uit twee delen. Het Crispr-deel herkent de plek in het DNA waar een ingreep moet komen. Het Cas-gedeelte werkt als een schaar. Het knipt het DNA heel precies op de aangewezen plek. Door gericht knippen is het bijvoorbeeld mogelijk een gen stil te leggen. Met deze techniek is ook toevoegen van genetisch materiaal mogelijk. Er komen meer technieken bij, die op eenzelfde manier werken, zoals Talen en MAD7.

je een stuk eruit wil halen, is de grootste eigen keuze. Je kunt een bestaand gen ontwijken door deze bijvoorbeeld uit te schakelen. En je kunt ook een stukje van het DNA om draaien waardoor het niet meer werkt. Als laatste criterium is invoegen van een gen mogelijk, zolang het in de bestaande genenpool voorkomt. Dit zijn allemaal overigens veranderingen die ook in de natuur voorkomen.

Labeling

HZPC is er voor om rassen uit categorie NBT 1 bij registratie herkenbaar te maken. Labeling is niet nodig en verwarrend voor export buiten de EU, denkt Graveland. In de praktijk willen weinig veredelaars verder gaan dan categorie 1. Dat komt omdat een ras in categorie 2 de status 'genetisch gemodificeerd' krijgt. "En er komen producten van buiten de EU op de internationale markt die onder hun

lokale wetgeving nu al gewoon en ongelabeld zijn. Als wij zulke producten voor onze export moeten labelen, lijkt het alsof het iets anders is. Dat moeten we voorkomen."

"De nieuwe technieken gaan concurreren met ons lopende veredelingsprogramma. Denk daarbij aan de onderdelen: resistenties, opbrengst, kwaliteit en droogtetolerantie. We krijgen er mogelijkheden bij. Je kunt op een andere manier gaan denken. Bijvoorbeeld eerst de focus op opbrengst, robuustheid en kwaliteit. Dit zijn allemaal ingewikkelde eigenschappen die gebaseerd zijn op veel genen. Op het laatst activeer je dan een paar resistentiegenen. Dan hoef je de resistentie niet vanaf het begin mee te nemen. Dat maakt het selectieproces iets minder ingewikkeld." Omdat de regelgeving de nieuwe technieken uitsluit voor de biologische sector, moeten de nieuwe rassen als categorie 1 herkenbaar zijn. Dit kan bij de rassenregistratie. De keuze voor gebruik ligt dan net als bij de huidige rassen bij de biologische sector zelf. Daarbij kan de biologische sector zich met eigen marketing in de markt onderscheiden. Dit zet de biologische sector niet op slot voor de toekomst

als 'categorie 1 rassen' goed kunnen bijdragen aan duurzaamheid.

Sierteelt

Voor de sierteelt zijn de voorstellen heel interessant, geeft directeur Mark van de Knaap van Anthura aan. "Je doet iets wat met klassieke veredeling ook kan, maar dan sneller. Ik zie vooral voordelen voor resistenties. Nu doe je twintig jaar over het hele verdelingsproces tot aan marktintroductie. Met de nieuwe technieken kun je alvast bestaande rassen nieuwe resistenties geven. Dan heb je maar drie jaar nodig."

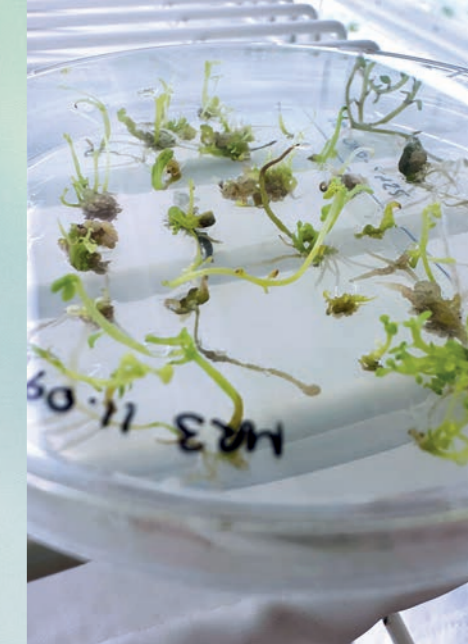

Het is geen wondermiddel, maar een extra hulpmiddel erbij is heel erg welkom, zegt hij.

"Het voordeel is dat je niet iets helemaal nieuws erin zet. Je voelt je er prettig bij. Het kan ook best op de klassieke manier. Maar dit gaat wel wat sneller", vertelt hij. Dat is zeker een voordeel als er bijvoorbeeld een nieuw groot ziekteprobleem opduikt in de gewassen van Anthura: orchidee en Anthurium. "Dan heb je een noodscenario achter de hand. Maar dat zijn de uitzonderin-

gen. Het grootste voordeel van het voorstel is duidelijkheid. Je kunt gericht investeren. Dat is nodig want het gaat om grote investeringen. Het tweede voordeel is een gelijk speelveld met concurrenten op de wereldmarkt."

Er is vaker gezegd dat de EU door de stop op genetische modificatie achter gaat lopen op de rest van de wereld. "De besluitvorming in Europa is erg traag. En we waren in de sierteelt zeker verder geweest als we eerder konden inhaken. Maar we zijn zeker nog niet te laat", denkt Van der Knaap.

Mark van der Knaap:
"Met de nieuwe technieken kun je bestaande rassen binnen drie jaar nieuwe resistenties geven."

ken dan op de markt komen, ben je nog een aantal jaar verder." Een nadeel vindt hij de onduidelijkheid voor de biologische tuinbouw. Bejo heeft een sterke positie in die sector. "Alle toepassingen van nieuwe gen-technieken sluit men uit voor de biologische sector. Maar het gaat binnen deze sector om een heel diverse groep bedrijven. Als je zo strikt blijft, sluit je mogelijkheden zoals nieuwe resistenties uit", zegt hij. Inzet van de nieuwe technieken kan leiden tot snellere vooruitgang op robuustheid, lagere inzet van gewasbescherming en meststoffen. De eerste toepassingen liggen mogelijk bij duurzame resistenties. "We toonden in het lab al aan dat het mogelijk is om bepaalde genen te reguleren om dat verschil in resistentie te krijgen. Onze inschatting van het huidige voorstel: gematigd positief, het is werkbaar", concludeert Kroon. ●

Van insecten verhakselende drone tot super oog dat plantstress registreert

Op 12 oktober organiseerde Naktuinbouw een goed bezocht kennispodium. Tijdens deze bijeenkomst gingen vijf sprekers in op de vraag wat de toepassingen van Artificial Intelligence (AI) in de tuinbouwsector zijn. Van het intelligent meten van plantstress tot het vroegtijdig ontdekken van schadelijke insecten met camera's en drones.

Directeur Bart van Meurs van Division Q heeft een duidelijke missie. Hij wil met het zusterbedrijf van cressenteler Koppert Cress bijdragen aan een emissieloze glastuinbouwsector. “Koppert Cress heeft hoge duurzaamheidsdoelstellingen. Zo wil het bedrijf al in 2025 helemaal emissieloos telen. Dit betekent bijvoorbeeld: geen fossiele brandstoffen meer gebruiken en alleen nog maar schoon water lozen.” Men richtte Division Q op om alle duurzaamheidsprojecten bij Koppert Cress uit te voeren. “Daarnaast investeren we in veelbelovende vernieuwende en duurzame startups en maken we ons sterk voor kennisdeling.”

Geen doel op zich

Voor Van Meurs is AI geen doel op zich, maar een gereedschapskist naar bijvoorbeeld snellere productie of hogere productkwaliteit. “Ook kan AI helpen om routinematig werk makkelijker uit te voeren of om meer informatie in een kortere tijd te verwerken.” Een voorbeeld van de eerste categorie is de digitale keurmeester van Gearbox Innovations, hier was ik als projectleider bij betrokken. Het resultaat is een tool, die de kwaliteit van geogste tomaten objectief kan vaststellen. Een camera registreert een groot aantal kenmerken, die een indicatie zijn voor de kwaliteit van het eindproduct. “Denk aan de kleur van de tomaat, de aan- of afwezigheid van scheurtjes en de hoeveelheid tomaatjes aan een tros. Door deze oplossing hoeft de keurmeester niet meer met een planbord langs de geogste partijen te gaan.”

Cressen spotten

Nog een bijzondere toepassing waaraan Division Q werkte, is de ontwikkeling van een slimme tool die het internet afspeurt op zoek naar cressen van Koppert Cress. Van Meurs: “Koppert Cress wilde de handelsketen beter in beeld brengen.

Bart van Meurs:

“Door deze oplossing hoeft de keurmeester niet meer met een planbord langs de geogste partijen te gaan.”

De cressen leveren we aan een groot aantal handelsbedrijven, die de producten weer verzenden over de hele wereld. Maar in welke restaurants de cressen uit Monster op het bord liggen, dat wisten ze niet. Wij ontwikkelden een algoritme. Dat is best goed om op foto's te herkennen of een chef-kok cressen van Koppert Cress gebruikt. Bijvoorbeeld door de bladvorm of een bijzondere krulling van het blad.” Met deze combinatie van vision technologie en AI struint het cressenbedrijf het internet af. Hierbij zoekt het systeem

naar foto's van gerechten die mensen tijdens het restaurantbezoek op social media plaatsen. “Met de GPS-locatie kunnen we bepalen om welk restaurant het gaat.”

Plantstress registreren

Van Meurs is enthousiast over de mogelijkheden van een nieuw instrument waaraan Division Q samen met Gearbox Innovations werkt. “De teelt van kiemplantjes kent een ultrakorte doorlooptijd. Van zaadje tot eindproduct duurt maar twee weken. Met één

teeltman op vijf hectare zijn de signaleringsopties klein. Veel ruimte voor teelttechnische bijsturing is er dus niet. Wat je als teler eigenlijk wil, is dat de plant jou vertelt hoe hij zich voelt. Krijgt hij bijvoorbeeld te veel licht of te weinig water?” Met dit gegeven ontwikkelde het team van Van Meurs een soort superoog. Dit vision- en AI-systeem kan plantstress registreren met gelijkenissen op foto's uit stressreeksen. Met een camera, die uit verschillende cameraposities opnames maakt van plantjes, werkte men eer-

Bram Tijmons:
“Om een uitbraak te voorkomen, moet je er tijdig bij zijn.”

der aan een groot aantal van dit soort visuele stressreeksen. Eén zo'n stressreeks bestaat bijvoorbeeld uit foto's van plantjes, waarbij men de impact van uiteenlopende hoeveelheden licht visueel vastlegde.

Fijnmazig regelen

“Door de actuele beelden te vergelijken met de foto's uit de stressreeksen, krijg je een goed beeld van hoe de plant zich voelt. Met deze data kun je heel specifiek het klimaat en andere zaken, zoals de watergift, regelen. Dit geldt ook voor bijvoorbeeld de aansturing van luchtbehandelingskasten of het regelen van het lichtniveau.” Nu leiden we het cressplantje nog handmatig langs het superoog. “Waar we naar toe willen is dat we de technologie naar het plantje brengen,” aldus Van Meurs. “We kijken daarom naar de mogelijk-

heden om bijvoorbeeld drones of een monorail in te zetten.” In de tussentijd kijkt Van Meurs ook alweer een stap verder. “We willen de teler niet vervangen, maar hem state-of-the-art informatie aanreiken, waarmee hij betere beslissingen kan nemen. Wat je uiteindelijk wilt, is dat je met analyse van de sensoren het klimaat en andere teeltomstandigheden volautomatisch bijstuurt. En dat op een heel fijnmazig niveau.”

Jagen op schadelijke insecten

Bram Tijmons, oprichter van PATS, werkt aan een andere baanbrekende innovatie, waarbij vision technologie en AI een cruciale rol spelen. Zijn bedrijf ontwikkelt kleine drones, die net als vlemuren 's nachts op schadelijke insecten jagen. Tijmons: “Met het wegvallen van veel chemische bestrijdingsmiddelen wordt het steeds belangrijker om ziekten en plagen vroeg te ontdekken. Dit vraagt om een andere manier om schadelijke insecten te signaleren en bestrijden.” Tijmons startte zijn zoektocht naar een oplossing voor deze uitdaging in de teelt van gerbera's. “Hier vormt de Turkse mot een groot probleem. Om een uitbraak te voorkomen, moet je er tijdig bij zijn.” PATS ontwikkelde nieuwe camera- en dronetechologieën, om het luchtruim boven het gerberagewas te bekijken. “Motten vliegen vaak in het donker. Daarom tellen en differentiëren we elke nacht motten en andere insecten die door het beeld van de camera vliegen.” Tijmons leerde dat iedere mottensoort zich weer anders gedraagt. “Door onder meer grootte,

snelheid en vluchtpatroon van de geregistreerde insecten te analyseren, weten we om welke motsoort het gaat.”

Weken eerder

Proeven in de teelt van gerbera's wezen uit dat het systeem van PATS motten weken eerder ziet dan het menselijk oog. “Hierdoor kun je een grote uitbraak voor zijn en tegen lagere gewasbeschermingskosten schade aan het gewas voorkomen.” Specifiek voor de bestrijding van de Turkse mot verfijnde PATS het systeem tot next level niveau. “Met een analyse van de beweging kunnen we de locatie van individuele motten bepalen. Het camera-systeem stuurt met locatiegegevens van de mot de drone aan. De drone kruist het vliegp pad van de mot en de propeller verhaakselt dan het insect.” De technologie zet PATS al in 20 verschillende teelten, in binnen- en buitenland in. “Met cameratechnologie kunnen wij nu al bijna ieder vliegend plaaginsect zien en determineren, onafhankelijk van de omgeving,” aldus Tijmons. “Met deze data kunnen we voor een aantal plagen, zoals Turkse mot, heel precies de levenscyclus en fasen van het plaaginsect in de kas bepalen.” Het resultaat is dat de inzet van natuurlijke bestrijders eerder kan starten, en men daardoor de inzet van middelen veel preciezer kan timen met een beter resultaat. ●

Onderscheidend vermogen weer zichtbaar

Opwaardering Elite-erkenning fruitgewassen

Met het eigen certificeringssysteem voor Nederlandse groot- en kleinfruitgewassen had de Nederlandse fruitsector lange tijd een uniek, onderscheidend kwaliteitsmerk. Toen in 2017 de EU een certificeringsprogramma invoerde voor soft- en grootfruit, viel dit voordeel weg voor Nederlandse producenten van teeltmateriaal voor fruitgewassen.

Op verzoek van en in overleg met de sector ontwikkelde Naktuinbouw mede daarom een plusversie bovenop de EU-certificering: Elite Softfruit en Elite Grootfruit. Beide systemen kregen kortgeleden een opwaardering.

Bas van den Boom van Botden & van Willigen Fruitbomen was als deelnemer van de stuurgroep Elite betrokken bij de opwaardering van het Elite-erkenningssysteem. “Waar voor grootfruit het originele Elite-systeem uitging van certificering op partijniveau, schoeiden we de nieuwe versie op een andere leest. Dit gaat uit van het kwaliteitsmanagementsysteem van een bedrijf en een verbetering van de bedrijfsvoering.”

Risicoanalyse

De deelnemer beschrijft alle belangrijke bedrijfsprocessen. Een risicoanalyse maakt hier een belangrijk onderdeel van uit. Zo moet de deelnemer bijvoorbeeld beschrijven wat de teelt- en gezondheidsrisico's zijn. Gelet op levering aan landen buiten de EU (derde landen) is er veel aandacht voor fytosanitaire onderwerpen. Wat zijn kritische ziekten en plagen en wat zijn de hiervoor te gebruiken herstelmomenten en -methodes? Ook is er in het nieuwe Elite-reglement aandacht voor het uitvoeren van extra toetsingen op ziekten en plagen.

Bas van den Boom:
“Zowel de deelnemers als Naktuinbouw moeten de lat steeds hoger leggen om voldoende onderscheidend vermogen te blijven houden.”

Joost Henselmans:
“Elite-erkenning helpt om te komen tot een hogere kwaliteit plantmateriaal.”

Kritisch naar eigen bedrijf kijken

Joost Henselmans van Henselmans Aardbeiplanten is blij met de opwaardering van de Elite Softfruit-certificering. Behalve het hernieuwde onderscheidend vermogen van het Elite-certificaat ziet Henselmans meer voordelen voor vermeerderingsbedrijven die Elite-erkenning omarmen. “Wij voldeden al aan veel onderdelen uit de Elite-erkenning. Maar het helpt ons om de laatste puntjes op de i te zetten. Het reglement zorgt dat wij nog bewuster bezig zijn met de kwaliteit van ons eindproduct en onze bedrijfsprocessen. Zo voeren we bijvoorbeeld hygiënemaatregelen nog strikter uit dan voorheen. En percelen bemonsteren we voor de teelt intensief op aaltjes en schimmels. De gevonden waarden toetsen wij aan onze eigen risicoanalyses.” Henselmans overtuiging is dat Elite-erkenning helpt om te komen tot een hogere kwaliteit plantmateriaal. “Een ander voordeel is dat het je dwingt om ieder jaar opnieuw kritisch naar je bedrijf en je processen te kijken. Dit zorgt voor een extra waarborg van de kwaliteit. Uiteindelijk leidt dit tot kwalitatief nog beter uitgangsmateriaal.” Veel extra werk brengt de Elite-erkenning volgens Henselmans niet met zich mee. “Veel uit het reglement pasten we al toe. Het meerwerk zit ‘m voornamelijk in een stukje verslaglegging en het vastleggen van al onze processen. Daarnaast gaan we tweemaal per jaar met onze medewerkers om de tafel om te kijken of we alles wat we hebben afgesproken ook naleven.”

Onderscheidend vermogen

Zowel Henselmans als Van den Boom zijn overtuigd van de mogelijkheden om met het Elite-erkenningsstelsel het onderscheidend vermogen zichtbaar te maken. Beide ondernemers vinden dat er op dit vlak nog wel veel werk moet gebeuren. Henselmans: “Zowel de deelnemers als Naktuinbouw moeten de lat steeds hoger leggen om voldoende

onderscheidend vermogen te blijven houden. Uiteindelijk moeten onze planten zich in de markt onderscheiden qua vitaliteit, gezondheid en uniformiteit. Het Elite-systeem draagt hier aan bij en helpt ons in die zin om ons te onderscheiden. De communicatie naar de markt kan wel beter. De communicatie beperkt zich nu tot de Elite-kistkaarten met het bekende oranje strookje en de afleverbonnen.” Ook Van den Boom ziet nog volop kansen op het vlak van communicatie. “Wij hebben de communicatie over Elite als sector onvoldoende opgepakt. We hebben hiervoor te veel gekeken naar Naktuinbouw, maar dat is uiteindelijk alleen een controlerende instantie. We moeten het vanuit de sector zelf oppakken.” We werken volop aan plannen hiervoor, weet Van den Boom. Behalve dat we een marketeer in de hand nemen, werken we ook aan het opzetten van een juridische entiteit. “Hier hoort een bestuur bij, net als de invulling van enkele functies, bijvoorbeeld voor marketing. Ik verwacht dat dit de sector straks echt gaat helpen om te communiceren over de meerwaarde van Elite.”

Collectief onderzoek

Naast het opbouwen van onderscheidend vermogen brengt het Elite-erkenningsstelsel voor grootfruit volgens Van den Boom nog een ander belangrijk voordeel met zich mee. “Nadat het Productschap Tuinbouw is weggefallen, is de financiële ruimte voor collectief onderzoek grotendeels verdwenen. Alle deelnemers aan de Elite-erkenning leveren jaarlijks een financiële bijdrage. Die gebruiken we om een collectieve onderzoekspot op te bouwen. Hiermee konden we al een onderzoek naar vruchtboomkanker uitvoeren.” Het reglement, dat hoort bij de nieuwe versie van het Elite-erkenningsstelsel, keurde het bestuur van Naktuinbouw in april goed. Van den Boom: “Het werd dus actief in het laatste groeiseizoen. In november verwachten wij de eerste bomen af te leveren onder het nieuwe reglement.” ●

Wet- en regelgeving in ontwikkelingslanden veelal bottleneck

Seed Laws Toolbox helpt lokale boeren én de Nederlandse zaadsector

In veel ontwikkelingslanden is de wet- en regelgeving rond teeltmateriaal en pootgoed nog niet goed ontwikkeld. Voor lokale boeren is er daardoor vaak onvoldoende toegang tot kwalitatief hoogwaardige zaden. Ook ervaart de Nederlandse zaad- en uitgangsmaterialen-sector in deze landen problemen bij het op de markt brengen van hun producten.

Met de lancering van de Seed Laws Toolbox probeert SeedNL verbetering aan te brengen in deze situatie. “De wet- en regelgeving in ontwikkelingslanden is niet altijd goed toegespitst op het toegang geven tot zaden van nieuwere rassen voor boeren,” vertelt Willem Schoustra. Volgens de directeur van SeedNL is dit lastig te verbeteren. “Het duurt nu bijvoorbeeld veel jaren om kwalitatief goede rassen met een betere droogteresistentie geregistreerd te krijgen. Dat treft niet alleen het Nederlandse bedrijfsleven, maar vooral de boeren in die landen.” SeedNL zet zich in om verandering aan te brengen in deze situatie. Dit doet de publiek-private organisatie in nauwe samenwerking met de brancheorganisaties Plantum en de Nederlandse Aardappel Organisatie (NAO), het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Waarborg voedselvoorziening

“We zetten ons in om te zeker te weten dat mensen in ontwikkelingslanden toegang hebben tot voldoende kwalitatief hoogwaardige voeding.” Met de lancering van de Seed Laws Toolbox in 2022 nodigde SeedNL partijen uit om met voorstellen te komen die bijdragen aan het oplossen van

knelpunten in de regelgeving met betrekking tot zaadvoorziening. Partijen konden financiering aanvragen voor nieuwe ideeën die zich richten op de introductie van variëteiten, de kwaliteitsborging van zaden, regelgeving, vergunningen voor zaadbedrijven en import- en export van zaden. Drieëntwintig voorstellen kwamen er. Hieruit

selecteerde SeedNL vier projecten, die men in Benin, Mozambique Irak en Tanzania uitvoerde tussen september /december 2022. Schoustra: “Voor de tweede ronde in 2023 kregen we iets minder projectvoorstellen; twaalf in totaal. De kwaliteit van deze voorstellen lag gemiddeld genomen op een hoger niveau dan in 2022.” >

Willem Schoustra:
“We zetten ons in om zeker te weten dat mensen in ontwikkelingslanden toegang hebben tot voldoende kwalitatief hoogwaardige voeding.”

Budget van € 150.000,-

SeedNL financiert de Seed Laws Toolbox met bijdragen van het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van LNV. Er is een jaarlijks budget van € 150.000,- beschikbaar, dat zijn ongeveer drie tot vijf projecten. De projecten moeten binnen zes maanden klaar zijn en een helder afgebakend projectresultaat opleveren. “Denk bijvoorbeeld aan de ontwikkeling van lokale partnerschappen en netwerken of de concrete aanpak van een zaadregelgevingsprobleem.”

Iraakse afhankelijkheid

Eén van de vier Seed Laws Toolbox-projecten richtte zich vorig jaar op het verbeteren van de situatie in Irak. De export van groentezaden en aardappelpootgoed naar Irak steeg de laatste jaren sterk. Het land is flink afhankelijk van de import van bepaalde zaden. Schoustra: “De oorzaak van deze afhankelijkheid ligt in de wet- en regelgeving, die sterk afwijkt van die in andere landen. De situatie is extra ingewikkeld doordat de wet- en regelgeving in Koerdistan anders is dan die in de regio rond Bagdad.” Door de Seed Laws Toolbox brachten we met literatuuronderzoek de complexe Iraakse zaadwetgeving in kaart. Daarnaast waren er interviews over de lokale situatie met vertegenwoordigers

van het Nederlands consulaat in Irak, Plantum, de Nederlandse Aardappel Organisatie en diverse zaadproducenten. “Eind 2022 organiseerden we een validatieworkshop met het Iraakse ministerie van Landbouw en watervoorziening, de Salahaddin University en verschillende publieke en private stakeholders. In totaal consulteerden we meer dan 15 bedrijven en organisaties,” weet Schoustra.

Nieuwe wet- en regelgeving

Eén van de aanbevelingen bij afronding van het project was de ontwikkeling van nieuwe wet- en regelgeving, die de huidige ingewikkelde en verdeelde wetgeving in Irak moet vervangen. Schoustra: “Verlenging van de beschermingsperiode van nieuwe rassen van 10 naar 20 jaar is hierbij een belangrijk aandachtspunt.” Een andere aanbeveling aan het adres van de Iraki's is om lid te worden van de UPOV (International Union for the Protection of New Varieties of Plants). Dit geeft buitenlandse investeerders vertrouwen en biedt Irak de mogelijkheid om te leren van de ervaring van andere UPOV-leden. In het eindrapport staat het advies aan Irak om zelf de productie van pootaardappelen ter hand te nemen. Het land moet dan wel eerst het niveau van de testlaboratoria verhogen. Tot slot krijgen de Iraki's in het eindrapport het advies om een lange termijn samenwerkingsprogramma met de EU op te zetten.

De Seed Laws Toolbox is aanvullend aan de Plant Variety Protection (PVP) Toolbox, die Naktuinbouw eerder samen met LNV ontwikkelde om landen te helpen bij het complexe onderwerp van kwekersrecht. Deze Toolbox bevat 17 verschillende instrumenten die variëren van trainingen op maat in het land, of op afstand via e-learning, tot het assisteren bij het opstellen van testrichtlijnen.

NIEUW: Hygiënesysteem plantenopkweek

Plantum en Naktuinbouw werken samen aan de introductie van een nieuw hygiënesysteem voor plantenkwekers. Hiermee kunnen zij de hygiëne op hun bedrijf verbeteren en mogelijk de keuringsintensiteit van Naktuinbouw verlagen. De voorlopige werktitel is: Hygiëne Systeem Planten Opkweek (HSPO).

Onder glas en vollegrond

HSPO heeft als voordelen dat het een betere waarborg op gezondheid en kwaliteit van het teeltmateriaal geeft. En dat de kans op eventuele ziekteproblemen of schade verderop in de keten omlaag gaan. Bijvoorbeeld daar waar bedrijven de uitdaging aan moeten gaan om minder gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken. Het systeem blijft aansluiten op de verschillende andere systemen die nu op de plantenkwekerijen draaien. Dit zonder

de eisen daarvan te dubbelen. Denk daarbij aan Planet Proof, reguliere Naktuinbouw-keuringen en de erkenning voor het gebruik van plantenpaspoort. Het systeem staat open voor alle gewassen en omvat alle voor het gewas relevante ziekteverwekkers.

Aanpak op het bedrijf

Het bedrijf start met een risicoanalyse en formuleert op basis daarvan de beheersmaatregelen. Dan volgt de invoering ervan en de monitoring van de risico's. Met een Naktuinbouw-audit beoordeelt het bedrijf of de risico's worden beheerst.

Keuringsintensiteit omlaag

Onderzocht wordt of voor erkende deelnemers aan HSPO het aantal Naktuinbouw-keuringen verlaagd kan worden. Daar staat tegenover dat zij meer eigen toezicht doen. Het gaat

daarbij om het zelf op een deskundige manier controleren en bewaken van de gezondheid en kwaliteit van het teeltmateriaal. De EU-Plantgezondheidsverordening biedt deze ruimte voor meer eigen verantwoordelijkheid. Een belangrijke randvoorwaarde is dat bedrijven laten zien aan Naktuinbouw dat zij dit op een professionele en geborgde manier doen.

Deelname plantenkwekers

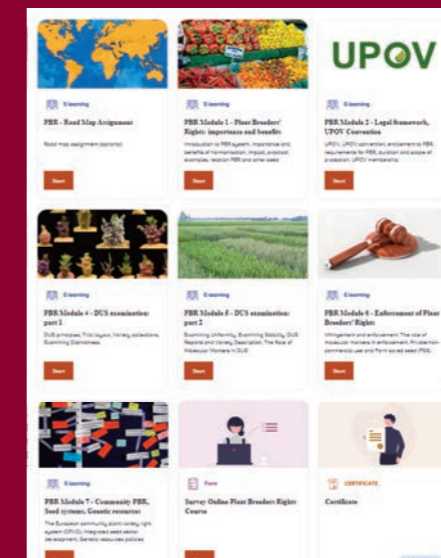
De adviescommissie Groenteplanten en de Sectorraad Groentegewassen staan achter het concept dat Plantum samen met Naktuinbouw bedacht. De volgende stap in 2024 is de haalbaarheid van het concept toetsen bij plantenkwekers en het gezamenlijk verder uitwerken. Een eerste bijeenkomst hierover heeft al plaatsgevonden.

NIEUW: Training Kwekersrecht volledig online

De training Plant Breeders' Rights for Food Security and Economic Development (PBR) is nu door deelnemers te volgen waar en wanneer ze maar willen. De training maakt juristen, administratieve-, beleids- of uitvoerende medewerkers wegwijs in de wereld van het 'Plant Variety Protection Systeem' (UPOV).

Belangrijke onderwerpen

In zeven e-learningmodules doen deelnemers die werken in de wereld van plantenrassenbescherming kennis op over diverse onderwerpen zoals de betekenis en voordelen van een geharmoniseerd kwekersrechtstelsel, het wettelijk kader uit de UPOV-conventie, administratieve procedures en de verschillende PBR-systemen.

Maar het gaat ook om achtergronden en praktische onderdelen van het DUS-onderzoek, het gebruik van moleculaire

technieken in PBR en handhaving. Ook de relatie tussen PBR en zaadregistratiesystemen en verdragen over genetische bronnen komen aan bod.

Deelnemers kunnen de training op elk moment starten en deze is zes maanden beschikbaar. De studiebelasting is ongeveer 80 tot 100 uur. Dit hangt samen met de achtergrond en ervaring van de deelnemer. Iedereen kan in eigen tempo de training doorlopen. De training bevat diverse video's en oefeningen. Een team van deskundige Naktuinbouw-medewerkers staat klaar om vragen te beantwoorden. De kosten van de online training zijn € 2.500,-. Aanmelden gaat via de Naktuinbouw-website.

Kijk voor alle trainingen die wij aanbieden, ook in company, op www.naktuinbouw.nl/kennis-educatie/opleidingen

**Een bestaand product op een nieuwe plek
In deze editie: zoete aardappel**

Zoete bataten, een groeiend product van Nederlandse bodem

Zoete aardappel - ook wel bataten - komen van oorsprong uit Zuid-Amerika. De teelt van zoete aardappelen staat in Nederland nog in de kinderschoenen. “Zoete bataat is een mooie aanvulling in het schap”, zo stelt Ruud Lenders van het gelijknamige bedrijf Lenders BV uit Kessel.

Waarom zetten jullie in op zoete aardappel?

“Het is een mooie aanvulling voor ons bedrijf. Het past goed in het portfolio van Lenders. De laatste jaren neemt de teelt van zoete bataat in Nederland en omringende landen gestaag toe. Daarvoor is een goede ondersteuning en opvolging in de markt belangrijk. Als Lenders zijn we distributeur voor Noordwest-Europa voor de rassen die LSUAC (Louisiana State University Agriculture Centre) in de Verenigde Staten ontwikkelde.”

Hoe kweken jullie zoete aardappel?

“Het plantseizoen in Nederland is van begin mei tot 10 juni. Om te zorgen dat we het plantmateriaal op tijd hebben, kweekt Nativaland deze in Portugal voor ons op. De klimaatomstandigheden zijn daar beter. De plantstekken van de zoete aardappel komen dan op transport naar Nederland.”

Tegen welke uitdagingen loop je aan?

“Het plantseizoen is redelijk kort. Hierdoor is het een logistieke uitdaging om de planten op tijd en in de gevraagde aantallen per week bij de klant te krijgen.”

En welke uitdagingen zijn er voor jullie klanten?

“De teelt van zoete bataat wordt professioneler en de kwaliteit is op een goed niveau. De afzet van zoete bataat is nog wel een uitdaging voor sommige telers. Vaak kiezen ze ervoor om het materiaal uit andere landen te halen, terwijl er in Nederland voldoende van is, van een goede kwaliteit.”

Is er vraag bij de consument?

“We zien dat de vraag groeit. Zoete bataat is een mooie aanvulling in het schap. Dit omdat de koolhydraten van de bataat langzaam vrijkomen en daarnaast zit er veel vitamine C in.”

